

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תצד

ערב שבת-קודש
פרשת ויחי
ט"ו בטבת ה'תשס"ד

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לוח השבוע

יום חמישי

כ"א בטבת

כלל על-דבר תעניות שובבי"ם בשבועות אלו
(מתחילת ספר שמות), ואפילו לא הענין,
התיבה שובבי"ם!... כי עיקר התיקון על-ידי
תעניות אלו כבר נסתיים בדורות
הראשונים?".

מדברי הרבי: "בספרי היסוד של חסידות
חב"ד (תניא, תורה-אור ולקוטי-תורה) לא נזכר

7) ספר-השיחות תש"ט ח"א עמ' 185, עיי"ש. וראה עדיין
בקשר לתיקון חצות (שנכר בוהר) 'התמים' חוברת ז' עמ'
לד (בדפוס-צילום כפר חב"ד תשלי"ה עמ' 670), ובשיחות
קודש מהדורה חדשה תשי"א ח"ב עמ' 451 (יומן).

6) שבועות אלו כונו "שובבי"ם, ר"ת של שמות הפרשיות
"שמות, וארא... משפטים", ובשם האריז"ל מובא שימים
אלה מסוגלים לתקן פגם היסוד. בדי"כ מתענים בימי ה'
בשבוע. וראה במפורט בלוח דבר בעתו.

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת קודש פרשת ויחי

ט"ז בטבת

שחרית

קריאת התורה: בזמן קריאת הפסוק האחרון של הפרשה, המסיים את כל ספר בראשית (וכן בסיום שאר חומשי תורה), מנהג ישראל לעמוד¹. בסיום הספר אומר כל הציבור, ואחריו הקורא: "חזק חזק ונתחזק!"² וגם העולה לתורה אומר זאת.³

התנועות: "בעומדנו ב'שבת חזק' – צריך

כל אחד ואחד מישראל לחזק את עצמו ובני ביתו וכל הנמצאים בסביבתו... בכל ענייני הדרות...

"וכדאי לקשר זה עם התוועדות מיוחדת... כהמנהג בכמה קהילות קדושות בישראל, שבשבת חזק מכינים הגבאים 'קידושא רבא', ובוודאי יחזקו ויחדשו מנהג זה בכל המקומות – שבה יוסיפו באמירת דברי תורה (וגם קבלת החלטות טובות...), ויוסיפו בהשמחה לגמרה של תורה"⁴.

וראה בעניין זה בירשימותי (חוברת קנה עמ' 6, יומן מני"א תשי"א), בשם כ"ק אדמו"ר מהור"י, שהטעם לאמירה זו הוא "כדי לכלול עצמו עם המאמינים הפשוטים", חזוק "להתחיל ספר חדש", ולשאלת הרבי שאם כן, הרי זה הפסק – כיוון שעוסק בספר **הבא** ולא בזה שסיימוהו – היה המענה מפתגם הרוגיבוי שכל התורה מהווה "תיבה אחת", עיי"ש.

רגילים לומר ינתחוקי ז' בצירי, על-אף שבמקור הביטוי בפסוק בשמואל"ב י'ב (וכמצויין בסי' שולחן-הקריאה לברכות לבג), מנוקד: ינתחוקי ז' בפתח.

4) ספר-המנהגים עמ' 31. לוח כולל-חב"ד. בסי' שולחן הקריאה פכ"א כתב, שהעולה לא יאמר זאת מחשש הפסק, ובקצות-השולחן סי' פד בבדי-השולחן ס"ק כב הוסיף ע"ז את הטענה "שהברכה היא לעולה, ולא שייך שהוא יאמר לעצמו". אמנם באג"ק ח"ד עמ' יד השיב על כך הרבי: "אמירת העולה לתורה יחזק חזק ונתחוקי – לא חשיב הפסק, כי הוא שייך לקריאת הסיום (ראה שו"ע אדה"ז סקס"ז סי'ט*)", וגם הו"א אומר, כי נסוחא שלנו*** היא ינתחוקי", עכ"ל.

5) ספר-השיחות תשי"ח עמ' 233, עיי"ש.

1) לענין קריאת "המשה מקראת שאין להן הכרע", שאחד מהם הוא 'ארורי דפרשתנו (מטו), ראה בהתקשרותי גיליון תמו עמ' 18 שקוראים כפי הטעמים הרגילים, אלא שאולי יש מקום לקרוא במהירות, עיי"ש, ועצ"ש (אגב, חידוש השערי-אפרים בזה הובא גם בליקוטי מהרי"ח, סדר קה"ת דשבת, בפרשתנו).

2) רצוי שהקורא יפסיק קימעא לפני תחילת הפסוק (עכ"פ עד שיפסיקו היושבים לעמוד), כדי שהציבור ישמע היטב את קריאת הפסוק – ראה לוח ידבר בעתו.

3) ראה רמ"א סו"ס קלט שהביא מבית יוסף בשם אורחות חיים מלוניל מנהג שאומרים לכל המסיים לקרות בתורה בכל פעם 'חזק', והביאו באבודרהם סדר קריאת התורה של שבת בשם אבן-הירחי, שכתב שזה מנהג צרפת ופרובינציה, ואילו מנהג ספרד [היה] לומר כן רק כשמסיימים כל ספר וספר מחומשי התורה. וראה המובא באורחות-חיים להרה"צ מספינקא שם. ובצירי חדש שם כתב שהאמירה היא ע"פ מאמר רו"ל: "ארבעה צרכים חיווק: תורה ומעשים טובים, תפילה ודרך ארץ" (ברכות לבג). וראה מאור ושמש פי פקודי בטעם הכפילה ג"פ.

* שם איתא שהפסק מענייני הסעודה אינו מעכב בדיעבד בין ברכה לאכילה; וימוטר לתחילה אם אי-אפשר בענין אחר, ואכן, ע"פ דברי הרבי בהתוועדותיו תשמ"ז ח"יב עמ' 254 הערה 31 – מוגה – "שאמירת הברכה קאי גם על הענין ד'חזוקי', עיי"ש, הרי זה ממש כמו שכתב הרבי בספר-המנהגים סי' 105 בענין מנהגנו באמירת היה"ר על התפוח ברי"ה בין הברכה לאכילה: "ויכוון דא"י בענין אחר, הווי כדעבד". ועי' גם בשו"ת יבע"א אומר ח"י האו"ח סי' ט.

** – העולה לתורה, שאליה מכוונת הברכה 'חזק', מצטרף לאמירה (כנראה – עם הציבור) כדי לבדק גם את הקהל עמו. (***) – שלא כמנהג צרפת בעבר והספרדים כיום שמברכין רק את העולה.

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ט"ז בטבת ה'תשס"ד – כ"ב בטבת ה'תשס"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	ט"ז בטבת	הלי אישות. פרק כ-כב.	הלי תפלה וברכת כהנים. פרק יד.	מ"ע ריב.
ש"ק	ט"ז בטבת	פרק כג-כה.	פרק טו.	מ"ע ריב.
א'	י"ז בטבת	הלי גירושין.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	הלי תפילין ומוזזה וס"ת.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רכב.
ב'	י"ח בטבת	פרק ד-ו.	פרק ב.	מ"ע רכב.
ג'	י"ט בטבת	פרק ז-ט.	פרק ג.	מל"ת שנו.
ד'	כ' בטבת	פרק י-יב.	פרק ד.	מל"ת שנו.
ה'	כ"א בטבת	פרק יג. הלי יבום וחליצה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ה.	מל"ת שנו. מ"ע רטו.
ו'	כ"ב בטבת	פרק ג-ה.	פרק ו.	מ"ע ריז.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן וזריחה	זמן ציצית ותפילין	זריחה החמה	זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד'								
ו', ט"ז בטבת	4.37	5.25	5.48	6.49	9.13	11.48	12.18	4.52.9	5.19	
ש"ק, ט"ז בטבת	4.37	5.25	5.48	6.49	9.13	11.48	12.18	4.53.8	5.20	
א', י"ז בטבת	4.37	5.26	5.48	6.49	9.13	11.48	12.18	4.54.6	5.21	
ב', י"ח בטבת	4.38	5.26	5.48	6.48	9.14	11.49	12.19	4.55.5	5.22	
ג', י"ט בטבת	4.38	5.26	5.48	6.48	9.14	11.49	12.19	4.56.3	5.22	
ד', כ' בטבת	4.38	5.26	5.48	6.48	9.14	11.50	12.20	4.57.2	5.23	
ה', כ"א בטבת	4.38	5.26	5.48	6.48	9.14	11.50	12.20	4.58.1	5.24	
ו', כ"ב בטבת	4.38	5.25	5.48	6.48	9.14	11.50	12.21	4.59.0	5.25	

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות. ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין. *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
ויחי	4.17	5.32	4.31	5.34	4.20	5.32	4.35	5.35
שמות	4.23	5.38	4.37	5.39	4.26	5.37	4.41	5.41

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב
 כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il
 ISSN 0793-7474

נוגע בשל-ראש ומנשק? (ללא הידוק התפילין של ראש).

ב'אשרי' (הן דפוסקידומרה והן ד'ובא לציין') באמירת "פותח את ידך" – נוגע בתפילין של יד, ובאמירת "ומשביע" – נוגע בשל-ראש ומנשק (ומהדק את של-ראש בשתי ידין).

בברכת יוצר, בתיבות "יוצר אור" – נוגע בשל-יד, ובתיבות "ובורא חושך" – נוגע בשל-ראש ומנשק (ומהדק כנ"ל).

ב'ובא לציין', בתיבות "שנשמור חוקך"¹² נוגע בשל-יד, ובתיבות "ונזכה ונחיה"¹³ – נוגע בשל-ראש ומנשק (ומהדק כנ"ל).

המנהגים "בדפוס לרבים ולדורות" (ושעם זאת, אין זה שולל הנהגה פרטית של חסיד הבא לאמץ לעצמו משהו ממנהגי רבו).

(9) בכלול מנשק רק פעם אחת לבסוף, ולא כמו שכתוב בקיצור-שו"ע (סי' י"ז סי' י"ז): "כשאומר 'וקשרתם לאות על ידך' – ממשמש בשל-יד ונושק, וכשאומר 'והיו לטוטפות בין עיניך' – ממשמש בשל-ראש ונושק". בקיצור-שו"ע עם 'שערים-מצויינים-בהלכה' ציין ע"ז להייראדם (אבל כנ"ל לא פורט שם).

(10) ראה בס' דרכי-חיים-ושלום (מנהגי הרה"צ וכו' בעל 'מנחת-אלעזר' ממונקאטש) סי' טז, שהיה עושה כן פעמים רבות באמצע התפילה. בקשר להנהגת הרבי בזה, ראה גם קובץ 'מנהגי-מלך' עמ' 16 הע' טז, ובכ"מ.

(11) ספר-המנהגים עמ' 10 – למשמש אז גם בשל-ראש, כדעת המשנת-חסידים (תפלת הבריאה פ"א אות ז) שהובא ביר-אהרן (בהגהת הטור סי' נט) ובאר-היטב (שם ס"ק א). ודלא כמ"ש בשערי-הכוונות (בדרוש יוצר וק"ש ובנוסח התפילה דף נא ע"ב) ובהגהת מהר"ש ויטאל כת"י (בגיליון הפרי-עץ-חיים שעד הק"ש פ"א), וכן כתבו שלמי-ציבור בשם האריז"ל, חסד-לאלפים (סי' נט אות א') ובן-איש-חי (פ' שמות ופ' בשלח אות א'), הובאו בכף-החיים שם ס"ק ב, שכאן אין ממשמשין בשל-ראש.

(12) בברכות (מד, ב) אמרו ש'בני מערבא' היו מברכים אחר חליצת התפילין 'אשר קדשנו במצוותיו וציונו לשמור חוקיו' ומוה נתנו (בס' סדר-היום) מקור לחולצים התפילין באמירת תיבות אלו. וראה את חיים ושלום סי' כה ס"ק יט ודרכי חיים ושלום אות רלא.

(13) בקובץ 'מנהגי-מלך' (שכאמור ב'פתח-דבר' שלו, המנהגים שבו הם שהרבי נהג בהם "באופן קבוע ובתמידות", "משנים הכי אחרונות") עמ' 32 כתב שבתיתב 'ונזכה' – ממשמש בשל-יד, ובתיבת 'ונחיה' – בשל-ראש, ומנשק (משא"כ בשנים שלפני-זה [לא פירט אלא שנים כוונתו. ולהעיר מהיומן שנרפס בשיחות-קדש תשל"ב ח"ב עמ' 596, שמנשק ב'ובכן יהי רצון'] שנהג למשמש ולנשק בהתיבות "למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה" ע"כ. ויש לבדוק בוודיאו ובוימינים מתי נהג ככתוב שם.

מעשה אבות, סימן ונתינת כוח לבנים

בספר בראשית, שאנו מסיימים, אנו לומדים על מעשה האבות שהם, כדברי חז"ל, "סימן" ונתינת כוח לבנים □ האם אפשר שאנו, פחותי הערך, אכן נגיע לדרגת עבודתם של האבות, ואם לא, מה משמעות ה"סימן"? □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. ספר בראשית נקרא "ספר הישר", על שם שנתבארו בו תולדות חייהם, פעולתם ועבודתם של האבות (וכן השבטים) שנקראו "ישרים", כדאיתא בגמרא: "מאי ספר הישר... זה ספר אברהם, יצחק ויעקב שנקראו 'ישרים'".

וספר זה מהווה פתיחה והתחלה לכל ד' הספרים שלאחריו – בבחינת "מעשה אבות סימן ונתינת כוח לבנים". כלומר, למרות שעבודתם של הבנים (ד' הספרים) עיקרה לאחרי מתן-תורה, ואילו עבודת האבות היא לפני מתן-תורה, אף-על-פי-כן, הנתינת כוח לעבודתם של הבנים (לאחרי מתן-תורה) היא – "מעשה אבות".³

וביארור העניין – על-פי משל מאב שמוריש לבנו את כל העניינים שהתייגע עליהם במשך כל ימי חייו, כך שהבן אינו צריך לטרוח להשיג עניינים אלו, מכיוון שמקבל הכל מן המוכן, ועל-דרך זה בנמשל, שכל ענייני העבודה שפעלו האבות במשך כל ימי חייהם – באים בירושה לבניהם אחריהם עד עולם, ללא כל יגיעה, מן המוכן. ולדוגמה: עניין האמונה

שאינו באופן של יגיעה כו' – מאמינים בני מאמינים".

אמנם, מובן וגם פשוט שהכוונה בזה שהאבות מנחילים לבניהם באופן של ירושה היא – לא כדי שלא יצטרכו לעשות מאומה, ובמילא, יוכלו ללכת לישון... כי אם, כדי שבכוח זה יוכלו לעבוד את עבודתם באופן נעלה יותר כו'. ונקודת העניין – שלמרות שדרגת עבודת הבנים אינה בערך כלל לדרגת עבודת האבות, אף-על-פי-כן, ניתן הכוח (מצד "מעשה אבות") שגם על-ידי העבודה הפשוטה שלנו יפעלו את העניינים שפעלו האבות.⁴ וזהו גם דיוק הלשון "מעשה אבות סימן לבנים":

"סימן" – מורה שאין לו שייכות לדבר עצמו, כי אם באופן של "סימן" בלבד [ולדוגמא: ידיעת סימני המזמורים בתהילים, ספרו של דוד המלך, "נעים זמירות ישראל"] – אף שאינו שייך עדיין לאומרם מתוך דביקות והתלהבות הראויה], ובנידון דידן,

(1) ע"ז כה, א. (2) ראה תנחומא לך-לך ט. ב"ר פ"מ, ו. לקו"ש חט"ו עמ' 76. וש"נ. (3) ראה בארוכה תוי"ח לך-לך פ"ד, ואילך. חיי שרה קלה, סע"א ואילך. (4) שבת צ"א. (5) ראה תוי"א ויצא כג. ובכ"מ. (6) ש"ב כג, א. וראה שהש"ר פ"ד, ד (א).

מכיוון שיודע שהאבות עשו כך וכך, הרי זה "סימן" עבורו לעשות כן, אף שמצדו אינו שייך לעבודה נעלית כזו:

וביחד עם זה, ה"סימן" הוא על "מעשה אבות", כלומר, שיש בזה (בפנימיות) כל מה שפעלו האבות על-ידי עבודתם ויגיעתם, כדיוק הלשון "מעשה אבות", "מעשה" הוא גם מלשון כפייה, כמו "מעשין על הצדקה", וכל זה ניתן ל"בנים" מן המוכן, ללא כל יגיעה. עליהם רק לדעת שהם "בנים" של ה"אבות", וזאת יודע כל יהודי!

ועל-ידי זה נקל להם לעסוק בעבודתם – "קב שלוי", ובאופן של עבודה ויגיעה – במכלל-שכן וקל-יחומר: אם ה"אבות" זקוקים לעניין של עבודה ויגיעה ("מעשה אבות") – "בנים" (שהם למטה מאבות) על-אחת-כמה – כמה זקוקים לעניין של עבודה ויגיעה, הן בנוגע לעבודה הפשוטה שלהם, והן בנוגע לגילוי דענייני האבות.

ב. דוגמה לדבר:

בסוף הלכות תשובה⁷ כותב הרמב"ם: "אל יאמר הריני עושה מצוות התורה ועוסק בחכמתה כדי שאקבל כל הברכות והתובות בה או כדי שאזכה לחיי העולם הבא", אלא "כל מה שאתם עושים לא תעשו אלא מאהבה"⁸. "מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אוהבו"⁹, כמו שנאמר¹⁰ "אברהם אוהבי".

ועניין זה הוא היסוד לכללות עניין העבודה אצל כל אחד ואחד מישראל – כמו שכתוב¹¹, "ראה נתתי לפניך גו' את החיים ואת הטוב גו' ובהרת בחיים":

הסיבה לכך שהקב"ה ברא את העולם באופן שיש בו חיים וטוב, וכן הפכס, היא – כדי שיוכל להיות עניין של בחירה (עניין הכי

נעלה, עליו נאמר "הן האדם היה כאחד ממנו"¹²), שכן, בחירה שייכת רק כשיש נתינת מקום גם לעניין הפכי, ולא עוד, אלא ששניהם שקולים, כך שהסיבה לכך שהולך בדרך זו אינה אלא מפני בחירתו ("ובחרת"), כלומר, לא מפני הטוב והעילוי שבדבר, "חיים" ו"טוב" (שאז מוכרח לעשות כן, ואין זו בחירה אמיתית), כי אם באופן של בחירה אמיתית – "ובחרת", ורק לאחרי כן נוכח לדעת שבחר בעניין של "חיים".

וזהו תוכן דברי הרמב"ם שאין לעסוק בתורה ומצוות כדי לקבל שכר, יעודים גשמיים או יעודים רוחניים בעולם הבא, מפני הטוב והעילוי שבדבר, "חיים" ו"טוב", כי אם עבודה מאהבה, "מפני שהוא, הרב, ראוי לשמשו"¹³, "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו", היינו, שבחר ("ובחרת") להירבך בה, "ואחר-כך יונח שזהו גם עניין של "חיים" ו"טוב", ובלשון הרמב"ם¹⁴ – "עושה האמת מפני שהוא אמת, וסוף הטובה לבוא בגללה", היינו, שאחר-כך יזכה גם לכל היעודים שבתורה, אבל לא בגלל זה מקיים תורה ומצוות, כי אם מפני ציווי הקב"ה, עבודה מאהבה.

ולכאורה, מכיוון שעבודה מאהבה היא "מעלה גדולה מאוד... מעלת אברהם אבינו", שהגיע לזה על-ידי עבודה ויגיעה ("מעשה אבות") – כיצד שייך לדרוש עבודה כזו מכל אחד ואחד מישראל, שעבודתו תהיה באופן ד"ובחרת", לשמה, עבודה מאהבה!?

המענה לזה – "מעשה אבות סימן לבנים": גם כשנמצא בדרגה כזו שאינו שייך לעבודה לשמה – עליו לעסוק בעבודה זו בפועל ממש (באופן של "סימן"), מכיוון שבפנימיות יש בזה העניין דלשמה, עבודה מאהבה, "לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה, שמתוך שלא

7) ראה ב"י לטור יו"ד סרמ"ה. סה"מ תרצ"ט עמ' 191. שם עמ' 197. תש"ח עמ' 227.
8) ראה ב"מ לח.א.
9) ר"פ י.
10) שם ה"ד.
11) שם ה"ב.
12) ישעיה מא,ח.
13) ניצבים ל,טו-יט.
14) בדאשית ג,כב. וראה רמב"ם שם רפ"ה. לקו"ת אמור לח,ב.

נשיקת התפילין במשך התפילה

מאת הרב יוסף-שמחה גינבורג

נשיקת התפילין במשך התפילה*

בשולחן-ערוך אדמוה"ד איתא: "ומנהג יפה למשמש בתפילין כשמזכיר מצוותן בקריאת-שמע. וממשמש בשליד כשאומר "וקשרתם לאות על ירך", ובשל-ראש כשאומר "והיו לטוטפות בין עיניך". ושם נסמך למכתבו של הרבי: "מנהגנו, שבפסוק 'פותח את ירך וגו'' נוגעים בתפילין של יד ואחר-כך בתפילין של-ראש", ויש נוהגים לנגוע על-ידי רצועת התפילין ולנשקה".

מנהגות הרבי בזה:

בקריאת-שמע, בתיבות **על ירך/ידכם** נוגע בתפילין שלייד, ובתיבות **"בין עיניך/עיניכם"**

(* ראה בס' 'מנהג ישראל תורה' ח"א סי' כח ס"ק ב שהביא רשימת מקומות בתפילה שיש מנהגים למשמש בהם בתפילין.)

- 1) סי' כח סוף ס"ב (משו"ע הבי"י שם ס"א), וסי' סא סעיף כד.
- 2) במהדורה החדשה אות יט.
- 3) אג"ק כרך ח"י עמ' רסה.
- 4) ספר-המנהגים עמ' 9 (שם כתב רק על מי שמוש ולא על נשיקה).
- 5) ראה להלן הערה 7, שיש נמנעים מלנשק את היד.
- 6) כן הוא בגוף כ"ק (אצל הנמען ה"ו).
- 7) א. בקצות-השולחן סי' ח, בבדי-השולחן ס"ק מז מצייין לעניין הנשיקה בק"ש, להי"א-אדם (כלל יד סעיף טו), שם כתב רק "ומנהג לנשק בשעת משמוש... משום חיבוב מצווה" (אבל אינו מפורש שם מתי נושקין, ולא נושקין היד). ב. מהלשון כאן משמע שללא הרצועה – אין מנשקים (וכדברי הערוך-השלחן סי' סא ס"י: "ויש נושקין היד, ואינו עיקר", ובשערי-רחמים על השערי-אפרים, שערי י ס"ק ה, הביא מס' עבודת-התמיד בשם ס' ח"י "שהוא מנהג בורות"). ובס' הליכות-שלמה הל' תפלה פ"ו בארחות-הלכה הערה 35 כתבו שבעל 'מנחת שלמה' לא נהג כן וגם לימד בניו שלא לנהוג כן, אבל לא זילול בנוהגים כן). אמנם בפתחי-שערים (על שערי-אפרים שם סעיף ד) כתב שנהגו לנשק היד (שנגעה בס"ת, והמקור לזה ציין בס' שערי-רחמים שם לקיצור של"ה [מסכת חולין, דיני קריאת ס"ת ד"ה וכיוון שפותחין. במהדורת אשדוד תשנ"ח, עמ' קפב. ועד"ו בס' כנסת-הגדולה יו"ד רפה,ב לעניין מוזה, ראה ע"ז ב'התקשרות' גיליון תעג עמ' 18]. ובלקט – הקמת-החדש סי' סא ס"ק לה הסביר, שע"י הנגיעה בידו באה הקדושה על האצבע). וכפי שנהג הרבי עצמו, כדלהלן. אבל על-פי מכתב זה (וכן ממה שבספר-המנהגים עמ' 9 ועמ' 10 לא נזכר לנשק) מסתבר, שנשיקת היד כאן אינה 'הוראה לרבים', וכמו שבמוזה רק נגע הרבי ולא נשקה (ראה 'התקשרות' גיליון תסז עמ' 18).

8) ויריאו מהשנים תשמ"ד-ב, ע"פ תקליטור 'לראות את מלכנו' לפ' נח תשס"ד. אולם בניגוד להמשמע מהמובא שם, כבר נתבאר ('התקשרות' גיליון תמא עמ' 16 וגיליון תמד עמ' 18) ש**לא** כ**ף** מה ש**ראינו** רכבים (אם לא נעשה להוציא רבים י"ח וכדומה, וכש"כ מה שנראה רק ע"י הוידיוא) הוא הוראה לרבים, ובדואי שאינו בא ח"ו לסתור הוראות מפורשות שנדרפו לדרות, כהלשון (במענה הרבי, הובא ב'התקשרות' גיליון תצב עמ' 19) אודות ספר-

פרשת ויחי

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה (מז,כח)

"ויחי יעקב" – יעקב המשיך אור וחיות אלוקיים, "בארץ מצרים" – בעולם הזה הגשמי, הנקרא "מצרים" (מלשון מיצר וגבול), "שבע-עשרה שנה" – המשכה זו היתה על-ידי בחינת טו"ב, ספירת היסוד, שכל ההמשכות עוברות על-ידיה ["טוב" רומז לספירת היסוד, ככתוב (ישעיה ג) "אמרו צדיק כי טוב", ונאמר (משלי י) "וצדיק יסוד עולם"].

(ספר המאמרים תרכ"ח עמ' נר"ח)

* * *

"ויחי יעקב בארץ מצרים" – על-ידי עבודתו של יעקב בהפיכת החושך דמצרים לאור, וזה ל: "שבע-עשרה שנה" – בחינת אור וטו"ב (טוב בגימטריה שבע-עשרה) אמיתי, כי "יתרון האור" הוא דווקא בכואו "מתוך החושך".

על-דרך מה שנאמר (תהלים לד,ג), "מי האיש החפץ חיים – אוהב ימים לראות טוב", כי תכלית החיים הוא לראות טוב.

(אור-התורה בראשית כרך ב' דף שג"שנה)

* * *

רבי יהודה הנשיא היה דר בצפורי שבע-עשרה שנה, והיה קורא על עצמו ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה - וחיה יהודה בצפורי שבע עשרה שנים (ב"ד)

בחינתו של "רבי" היא מידת התפארת, שהיא מידתו של יעקב. דבר זה נרמז במאמרו של "רבי" במסכת אבות (פ"ב) "איוזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם – כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם".

לכן מצינו כמה דברים שבהם דמה רבי ליעקב אבינו:

(א) יעקב גר במצרים שבע-עשרה שנה, ורבי גר שבע-עשרה שנה בצפורי, שהיא כמו מצרים, כדתיב (הושע יא), "חררו כציפור ממצרים".

וסימנך: "צפרי" עולה בגימטריה ש"פ (380), כמספר "מצרים".

(ב) ביעקב אבינו כתיב (בראשית מו), "ואת יהודה שלח גו' להורות לפניו גושנה", ופירש רש"י – "לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה". כיוצא בזה מצאנו ברבי: רז"ל אמרו (מנחות קד) – "רבי יהודה מורינא דבי נשיאה הווה" (היה להם לבית רבי מורה הוראות, ועל פיו היו עושים כל דבריהם, רש"י).

(תורת לוי-יצחק הערות למסכת כלים עמ' שז)

* * *

יש לציין קשר נוסף בין רבי ליעקב אבינו:

נאמר בספרים "נשיא" הוא ראש-תיבות ניצוצו של יעקב אבינו, היינו שכל נשיא בישראל הוא ניצוץ מנשמתו של יעקב. דבר זה מודגש ובלוט באופן מיוחד אצל רבי, שנקרא שמו בישראל "רבי יהודה הנשיא".

(משיחת כ"ק אדמו"ר שבת-קודש פרשת דברים תשל"ה אות לט)

לשמה בא לשמה¹⁵, היינו, שה"תוך" (הפנימיות) ד"שלא לשמה" הוא – "לשמה"¹⁶, שכן, ענייני העבודה של האבות, ובנידון רידן, "אברהם אוהבי", נמשכים אצל הבנים באופן של ירושה, מן המוכן;

למרות שדרגת עבודת הבנים אינה בערך כלל לדרגת

עבודת האבות, מכל מקום, מצד "מעשה אבות", ניתן הכוח

שגם על-ידי העבודה הפשוטה שלנו יפעלו אותם עניינים

ונוסף לזה, עליו לעבוד ולהתייגע שהעניין ד"לשמה" ("מעשה אבות") יהיה באופן גלוי.

ד. ביאור העניין בפרטיות יותר:

ג. וזוהי כללות ההוראה דספר בראשית – "מעשה אבות סימן לבנים": מצד אחד – מדגישים את גודל זכותם של הבנים, אשר, להיותם "בנים" של ה"אבות", מקבלים הם מן המוכן (ללא עבודה ויגיעה) את כל העניינים שפעלו האבות על-ידי עבודתם ויגיעתם, "מעשה אבות".

וביחד עם זה – מודגשת גודל האחריות המוטלת על ה"בנים", שכן, לאחר כל מה שנפעל על-ידי האבות, ממתנים עדיין לעבודתם של הבנים באופן ד"קב שלו"!

והגע עצמך:

מכיוון שה"אבות הן הן המרכבה"¹⁷, היינו, ש"כל אבריהם כולם היו קדושים ומובדלים מענייני עולם הזה, ולא נעשו מרכבה רק לרצון העליון כל ימיהם"¹⁸ – מוכן, שמצידם של האבות נפעלו כבר כל העניינים בשלימות.

ואף-על-פי-כן, כדי שגם אצל הבנים יהיה העילוי ד"קב שלו" – ממתנים האבות עצמם על עבודתם של הבנים!

וההסברה בזה: סיום ספר בראשית הוא – "ויישם בארון במצרים", ירידה למצרים (מקום הגלות).

ועניין זה קשור עם התחלת ספר בראשית, "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ"

– כפירוש רש"י: "לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם"¹⁹, שהיא מצווה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום כוח²⁰ מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים", היינו, שההתחלה ד"בראשית" בעניין בריאת שמים וארץ היא כדי "לתת להם נחלת גויים", על-ידי הקדמת הירידה למקום הגלות (מצרים).

(19) נוסח "מרשות" לחתן בראשית.

(20) ראה תוס' ריש מס' ב"ב.

(21) בא יב"ב.

(22) תהילים קיא,ו.

(15) רמב"ם שם פ"י ה"ה.

(16) ראה לקו"ש ח"כ עמ' 50 ואילך.

(17) ב"ד פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. זח"ג רנ"ב, ועוד.

(18) תניא פכ"ג. רפל"ד.

וזהו גם הקשר עם התחלת ספר שמות – שהתחלתו (לא בעניין דמתן-תורה, בפרשת יתרו, ועל-כל-פנים "החודש הזה לכם", "מצווה ראשונה כו", כי אם) "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה". ונקודת הביאור בזה – שתכלית העניין דמתן-תורה הוא לפעול בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו, עד למטה מטה, גם ב"נחלת גויים" – לעשות מהם "ארץ ישראל", ומטעם זה, הרי כללות העניין דמתן-תורה בא לאחרי ההקדמה דגלות מצרים – בהתחלת ספר שמות. ומכיוון שהנתינת כוח לעבודה זו היא "מעשה אבות", לכן, צריך להיות מעין ודוגמא לזה גם בעבודתם של האבות, ככל פרטי העניינים דספר בראשית, כדלקמן.

ד. ביאור העניין ד"לתת להם נחלת גויים": רש"י מבאר שהטעם לפתיחת התורה ב"בראשית", אף שלכאורה "לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהיא מצווה ראשונה שנצטוו בה ישראל" (העניין דמתן-תורה), הוא – "משום כוח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לטטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גויים, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו". ולכאורה אינו מובן: כיצד ייתכן שבגלל טענתו של גוי יהיה שינוי בתורה – שבמקום להתחיל מ"החודש הזה לכם", מתחילה תורה מ"בראשית"!!

"כוח מעשיו גו", ומכיוון ש"כוח מעשיו הגיד לעמו" דווקא, לכן, באה טענה זו מ"אומות העולם", מצד העדר ידיעתם בעניין ש"הגיד (הקב"ה) לעמו", עד ששומעים את הביאור והמענה מבני ישראל (ועל דרך זה אצל בני ישראל גופא – שטענה זו יכולה לבוא מצד ה"גוי אשר בקרבך"²³, עד שלומד את ביאור העניין בתורה).

ותוכן הטענה – "לטטים אתם", כלומר, מכיוון שהקב"ה נתנה לאומות העולם, הייתכן שבאים בני ישראל וכובשים את "ארץ כנען" ועושים ממנה "ארץ ישראל"? והמענה – "כוח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים", כלומר, תכלית הכוונה היא "לתת להם נחלת גויים", שבני ישראל יעשו מ"נחלת גויים", "ארץ כנען" – "ארץ ישראל", על-ידי עבודתם באופן של מסחר, שזהו עניין ד"כנען" – סוחר – בבחינת הקדושה (כמבואר בדרושי חסידות²⁴).

ועל-פי זה מובן שמענה זה מבטל את הטענה ד"לטטים אתם" – כי: הטענה ד"לטטים אתם" שייכת רק כשלוקחים מהם דבר מסויים, מה- שאין-כן בנידון דידן, הרי אדרבה – על-ידי זה שבני ישראל כובשים ארצות שבעה גויים נפעל בהם עילוי גדול יותר, שכן, העילוי ד"נתנה להם" אינו בערך כלל וכלל לגבי העילוי ד"נתנה לנו", לבני ישראל דווקא, אשר, על-ידי זה נשלמת כוונת הבריאה – "בשביל ישראל ובשביל התורה", עבודתם של ישראל בקיום תרי"ג מצוות התורה (לא רק שבע מצוות בני נח).

ו. וזהו גם כללות הכוונה דירידת הגלות – "לתת להם נחלת גויים": מבואר בכמה מקומות²⁵ שכוונת הגלות היא – כדי שישראל יבררו את ניצוצות הקדושה

אלא ודאי בהכרח לומר שזוהי טענה שיש לה מקום בשכל, כלומר, אין זו טענה שנובעת מצד ה"גוי'שקייט" דאומות העולם, כי אם טענה שכלית, אשר, המענה היחידי לטענה זו הוא –

23) ע"פ ל' הכתוב – תבוא כח, מג. וראה שבת קה"ב, זח"ג קו, רע"ב. לקר"ת תבוא מב. קובץ מכתבים לתהילים עמ' 218. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ז עמ' ג. שם ר"ע ע"ד ושי"נ. 24) תו"א ר"פ וישב. ובכ"מ. 25) תו"א בראשית ו, רע"א. ר"פ לך-לך. מג"א

שלומדים פרק אחד ליום, שאין להם ליפול ברוחם ח"ו מזה שאינם לומדים אלא פרק אחד ליום: ובטעם הדבר שאין להם מה ליפול ברוחם אף שלומדים רק פרק אחד ליום – כי: לפי ערך וביחס למעמדם ומצבם, הרי הלימוד דפרק אחד ליום אצלם חשוב בדיוק כמו לימוד ג' פרקים ליום אצל אלו השייכים לאופן הלימוד דג' פרקים ליום.

כלל לראש יש לזכור שרגש של נפילת הרוח הוא היפך עניין דלימוד התורה... הלימוד עצמו צריך להיות בתכלית ההרחבה, "ואתהלכה ברחבה"...

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות" ישירות הביתה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

אשר לימוד זה שייך במיוחד לזמן הגלות:

שהרי הרמב"ם מפורסם גם בספרו "מורה נבוכים", כלומר, שמצד חשכת הגלות ישנם כאלו שאינם רואים את הדרך האמיתית שבה צריך יהודי ללכת במשך כל ימי חייו, ולמטרה זו הקדיש הרמב"ם את חייו – להורות ולהאיר להם את הדרך יילכו בה, בסגנון של "הלכות הלכות", "בלשון ברורה ודרך קצרה", בספר שקראו בשם "משנה תורה", "לפי שהאדם קורא בתורה שבכתב (תורת משה) תחילה, ואחר-כך קורא בזה (תורת משה בן מימון)... ואינו צריך לקרוא ספר אחר ביניהם" (כלשון הרמב"ם בהקדמתו לחיבורו).

אופן הלימוד - "לשם הרמב"ם"

בנוגע לאופן הלימוד בספר 'יד החזקה', הבהיר הרבי (בהתוועדות פורים ה'תשמ"ה – 'התוועדות' ה'תשמ"ה כרך ג עמ' 1442) אשר הלימוד לאור תקנה זו שונה הוא מן המקובל ב"עולם התורה":

עושים "שיטורעם" עד לב השמים אודות גודל הדיוק שבספר "היד", ובכל תיבה שבו, עד שמכל תיבה ניתן ללמוד תילי תילים של הלכות, אבל שיהיה סדר של לימוד בספר 'היד' בדורות האחרונים – לא מצינו כזאת:

רגיל הדבר, שכאשר אחד מחדש סברא בסוגייה בגמרא, ומחפש סיוע לחידושו, הנה בידעו גדולת הרמב"ם (אשר "ממשה ועד משה לא קם כמשה") מחפש לכל לראש ברמב"ם (באמצעות היעין משפט)...

אמנם לא מצינו סדר של לימוד הרמב"ם לשם הרמב"ם, כלומר, לדעת מהי כוונת הרמב"ם, ומה כתוב ברמב"ם, על-כל-פנים כפי פשוט משמעותו [ואדרבה, כוונת הרמב"ם היתה בעיקר לפשוט הדברים, וכפי שכותב בהקדמת הספר, שיעקר מטרת הכתיבה היתה "לקטן ולגדול", והרי קטן תופס רק פשוט הדברים].

לימוד "קב שלו"

עוד בדבר הייחוד שבלימוד במסגרת תקנת לימוד הרמב"ם היומי דווקא, מוצאים אנו בדברי הרבי בערב יום-הכיפורים ה'תשמ"ו

(התוועדות' ה'תשמ"ו כרך א עמ' 110) שמהם עולה, כי בנוסף לכל מה שנתבאר עד עתה – יש בזה גם מעלה של לימוד באופן ד"קב שלו":

השיעור שנתקבל רק לאחרונה, אמנם בתור נדבה – אבל נעשה כבר "הנהגה טובה שנהגתי שלוש פעמים", ובמילא, יש לזה תוקף של "מנהג ישראל תורה היא" (בפרט מנהג הקשור עם תורה) – השיעור היומי ברמב"ם... שבשיעור זה מודגש (יותר) המעלה של "קב שלו", מכיוון שא) השיעור נתקבל מתוך רצון טוב, בתור נדבה, ולפנים משורת הדין, היינו שאדם מכניס בשיעור זה תוקף של "נדר" (על-ידי "נהגתי שלוש פעמים" ויותר משלוש), (ב) ובפרט ששיעור זה נתקבל (לא מלפני כמה וכמה שנים, שאז יש לו כבר שייכות ל"דין" יותר מאשר "לפנים משורת הדין", אלא) ממש לאחרונה, בתור שיעור חדש בתורה.

החיוב בפרק אחד

אף-על-פי שמסלול הלימוד של ג' פרקים ליום "על-פי השמועה נתקבל ונתפשט יותר" (שבת-קודש פרשת בראשית תשמ"ז – 'התוועדות' תשמ"ז כרך א עמ' 446), מבהיר הרבי, כי אין להזניח את המסלול של פרק אחד ליום, ועל הלומדים בו להתמיד בכך (שבת-קודש פרשת תצווה תשמ"ה – 'התוועדות' תשמ"ה כרך ב עמ' 1326):

בתחילה היתה ההתעסקות גם בקשר לזה, ונדפס "מורה-שיעור" מיוחד ללומדים פרק אחד ליום, אבל במשך הזמן התרכזו רוב הפעולות בזה בנוגע ללימוד דג' פרקים ליום, ואילו בנוגע ללימוד דפרק אחד ליום – חלפה ההתעוררות, ושוב לא המשיכו לעסוק בניין זה.

וזאת – למרות שהיתה ההצעה, הבקשה וההפצרה כי כמה וכמה פעמים שיש להשתדל לאחד את כל בני ישראל בלימוד הרמב"ם, על-ידי שייקבע שיעור מיוחד עבור אלו שאינם יכולים ללמוד ג' פרקים ליום, שגם הם ילמדו שיעור יומי ברמב"ם – פרק אחד ליום, ולאחרי כל זה – לא אכפת לאף אחד מאומה! ואין פוצה פה ומצפץ:

ובעניין זה יש צורך להדגיש ולהבהיר לאלו

שנפלו ונתפזרו בכל קצווי תבל, ולכן, "פיוזון לבין האומות"²⁶, כדי שכל אחד ואחד יברר את ניצוצות הקדושה שנמצאים במקומו. אמנם, לאמיתותו של דבר, ביאור זה אינו מספיק עדיין – כי:

מצד אחד מודגש גודל הזכות של הבנים, שזכו לקבל בירושה את עבודת האבות, וביחד עם זה, מודגש גודל האחריות המוטלת עליהם – עבודה באופן ד"קב שלו"

כדי לברר את ניצוצות הקדושה – אין הכרח שיהודי יבוא בעצמו למקום שבו נתפזרו ניצוצות הקדושה, אלא בכוחו וביכולתו לברר את ניצוצות הקדושה בהיותו במקומו, בארץ-הקודש, ובירושלים עיר הקודש – על-ידי זה שעבודתו היא באופן של ריבוי עצום באור הקדושה, בדוגמת אבוקה גדולה שמתקבצים אליה כל הניצוצות²⁷.

ועל-דרך שמצינו אצל שלמה המלך – שישב במקומו, "וישב שלמה על כסא ה'²⁸, ומשם פעל את בירור העולם כולו, עד כדי כך, שמלכת שבה בעצמה הביאה אליו את ניצוצות הקדושה"²⁷. ומכיוון שכן, לא מספיק הביאור שבזמן הגלות אין אבוקה גדולה שתוכל לקבץ את ניצוצות הקדושה (ובמילא, בהכרח שבני ישראל יבואו למקומם של ניצוצות הקדושה) – שהרי הברירה בידיהם של ישראל לעשות אבוקה גדולה שתקבץ את ניצוצות הקדושה, על-דרך ובדוגמת אופן העבודה דשלמה המלך, אשר, כשם שכל אחד ואחד מישראל (אפילו פועל פשוט) ראוי ל"סעורת שלמה בשעתו"²⁹,

ז. ולהוסיף, שעל-פי זה יש לבאר את מענה הצמח-צדק³² לאחד החסידים שרצה לעלות לארץ-הקודש – "עשה כאן ארץ-ישראל". ובהקדמה – שחש ושלום לומר שמענה זה הוא עניין של צחות בעלמא ("א גלייך-ווערטל"), אלא ודאי יש בזה תוכן אמיתי ופנימי, ככל דבריו של נשיא בישראל, ובפרט שמענה זה התפרסם בתור הוראה לדורות.

ק"ו, ב. (26) פסחים פ"ב. (27) תו"א בראשית שם. (28) דה"א כ"ט, כ"ג. (29) ב"מ רפ"ו. (30) ראה ספרי דברים בתחלתו. פס"ר פ' שבת ור"ח. יל"ש ישעיה רמז תקנ. לקו"ת מסעי פ"ט, ב. (31) ישעיה ס"א, ה. וראה ברכות לה, ב. (32) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"א עמ' תפ"ה. לקו"ש ח"ב עמ' 621. ועוד.

והביאור בזה – על-פי האמור לעיל: מצד העניין דבירור הניצוצות – יכול אמנם להיות בירושלים עיר הקודש, ולהוסיף באור הקדושה עד לאופן של אבוקה גדולה שתקבץ את ניצוצות הקדושה שבחוץ-לארץ, אבל אף-על-פי-כן, המקום דחוץ-לארץ עצמו, "כאן", ישאר במעמד ומצב דחוי³⁴;

וזהו ההוראה ד'עשה כאן ארץ ישראל' – שתפקידו של יהודי להפוך גם את ה'כאן' (חוץ לארץ) לארץ-ישראל, שזהו עניין 'לתת להם נחלת גויים'.

וכאמור, עבודה זו – "עשה כאן ארץ ישראל" – מהווה הכנה לקיום היעוד, "עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות".

ד. על-פי האמור לעיל שתכלית העבודה היא 'לתת להם נחלת גויים', על-ידי העבודה בזמן ומקום הגלות – יש לבאר, שספר בראשית ("ספר הישר", "מעשה אבות") מהווה הכנה ונתינת כוח מיוחדת בנוגע לעבודתם של ישראל ("בנים") בזמן ומקום הגלות:

תכלית הכוונה דמתן-תורה היא, כאמור, לפעול בעולם הזה התחתון שאין למטה ממנו, עד ל"נחלת גויים" – 'לתת להם נחלת גויים', ולכן, התחלת ספר שמות (עבודתם של ה'בנים') היא – גלות מצרים, ורק לאחר הקדמה זו בא העניין דמתן-תורה.

ומכיוון שהנתינת כוח לעבודתם של הבנים היא "מעשה אבות" – צריך להיות מעין ודוגמה לזה גם בעבודתם של האבות (ב"ספר הישר"), היינו, שנוסף על כללות עבודתם של האבות בקיום התורה ומצוות, "קיים אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה"³⁵, וכן יצחק ויעקב, מצינו אצל האבות גם את

עניין הירידה למצרים, כדי "לתת להם נחלת גויים".

לכל לראש – מודגש הדבר בעבודתו של אברהם אבינו בארץ כנען גם במעמד ומצב ד"הכנעני אז בארץ", ש"כובש את ארץ ישראל מזרעו של שם"³⁴.

והדגשה יתירה בזה – לאחר הירידה למצרים, החל מהעניין ד'ויוסף הורד מצרימה'³⁵, ולאחרי כן "ירוד ירדנו"³⁶ דהשבים, עד לירידתו של יעקב, כמו שנאמר³⁷ "אל תירא מרדה מצרימה... אנכי ארד עמך מצרימה".

וירידה זו היא מעין ודוגמה – ובמילא, גם הכנה ונתינת כוח – לתכלית הירידה למצרים, בהתחלת ספר שמות:

מצד אחד, אין זה אלא מעין ודוגמת הירידה למצרים שבספר שמות – לא מבעי בנוגע לירידה דיוסף, ו'יוסף הורד מצרימה', שהיתה באופן דמלמטה למעלה, ממצב של עבד בבית פוטיפר, עד לירידה דבית-הסוהר – למצב של "משנה למלך", אשר, "רק הכיסא אגדל ממך"³⁸, "מבית האסורים יצא למלוך"³⁹, אלא גם בנוגע ליעקב ובניו – שישבו ב"ארץ גושן", "מיטב הארץ"⁴⁰, במצב של מנוחה ושלווה כו', שכן, "כל זמן שאחד מן השבטים קיים לא היה שעבוד"⁴¹; ורק בפרשת שמות, כאשר "וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא"⁴² – התחילה הירידה דגלות מצרים לאמיתתה, באופן דמלמעלה למטה.

אמנם, מכיוון שסוף כל סוף יש כאן עניין של ירידה למצרים, ועד כדי כך, שהיה צורך שהקב"ה יאמר ליעקב "אל תירא מרדה מצרימה", מכיוון שירידה זו מהווה התחלת הירידה למצרים שבספר שמות (כמבואר

(33) יומא כח,ב. קידושין פב,א – במשנה.

(34) לך-לך יבו, ובפרש"י.

(35) וישב לט,א.

(36) מקץ מג,ב.

(37) ויגש מו,ג-ד.

(38) מקץ מא,מ.

(39) קהלת ד,ד.

(40) ויגש מז,ו. שם, יא ובפרש"י. וראה שם מה,יח ובפרש"י.

(41) פרש"י וארא ו,טז.

(42) א,ו.

מצוות התורה, ולכן ישנה מעלה מיוחדת בלימוד זה.

ומצד טעם זה הסביר הרבי (שבת-קודש פרשת קדושים תשד"מ 'התוועדויות' תשד"מ כרך ג' עמ' 1596) את אופן תקנת לימוד הרמב"ם:

שדבר זה שייך רק כאשר כל אחד ואחד לומד בעצמו את כל ספר הרמב"ם, ולא באופן שמחלקים את כל הספר בין הלומדים.

[והטעם שדברים אלו אינם בסתירה למה שכתב אדמו"ר הזקן בהלכות תלמוד תורה אשר מצוות ידיעת התורה היא בלימוד הלכות בטעמיהן דווקא (מה-שאיין-כן הלימוד בספר משנה-תורה שנכתב ללא טעמים, כידוע) – ביאר הרבי בהרחבה בשיחת אור ל"ב בסיוון ה'תשד"מ – 'התוועדויות' תשד"מ כרך ג עמ' 1984 ואילך].

התעוררות מהתרדמה

את הסיבה להתעוררות בדבר לימוד הרמב"ם דווקא בזמן הזה, ביאר הרבי בהתוועדות שבת-קודש פרשת אמור (תשד"מ, 'התוועדויות' שם עמ' 1638) – אשר היות והעולם נמצא בתרדמה, אין דרך אחרת מלבד עשיית "שטורעם" ו'ליארעם" [צפירת אזעקה] אודות עניין חדש שאינו רגיל.

הלכות שלא בטעמיהן

עוד טעם, הקשור בלימוד ה'הלכות' דווקא – נתן הרבי – וזאת כי מעלה מיוחדת יש בלימוד ההלכות, שהוא לימוד ללא טעמים, ובלימוד זה דווקא מתגלה הרצון העליון שלמעלה מהתלבשות בחכמה ובטעם, כמבואר בארוכה בחסידות.

ספר הי"ד זמן הגלות

בהזדמנות אחרת, בשיחה לנשי ובנות ישראל (ז"ך באלול תשד"מ 'התוועדויות' תשד"מ כרך ד עמ' 2650), הוסיף הרבי לבאר

לכל לראש – יש בכך עניין של אחדות ישראל, שהרי כאשר רבים מישראל לומדים שיעור קבוע בעניין אחד בתורה – הנה, מכיוון שבמקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא, מתאחדים כולם ביחוד אמיתי ונצחי, כשם שהתורה (שעל-ידיה נפעלת אחדותם) היא נצחית.

והגם שאחדות זו אפשר לפעול על-ידי לימוד כל עניין שבתורה, הנה כיוון ששלימות העם קשורה עם שלימות התורה, הרי ישנה מעלה מיוחדת בכך, כשהלימוד המשותף הוא לימוד הכולל את כל התורה כולה.

ואת האחדות הנפעלת על-ידי הלימוד אפשר לראות במוחש – המשך הרבי והסביר – שכאשר לומדים את אותו העניין, אזי ישנה שפה משותפת בקרב הלומדים על-ידי זה שמתפלפלים ביחד וכו', והאחדות שנוצרת בעקבות הלימוד הרי מקרבת את הגאולה.

[מאוחר יותר (ביחידות כללית) באור ל"ד סיון תשד"מ – 'התוועדויות' תשד"מ שם עמ' 1961 – התבטא הרבי אשר בתור הרגש האחדות שבקרב בני-ישראל – מוטלת חובה על כל אחד ואחד להשפיע על עוד יהודים ללימוד רמב"ם, שעל-ידי זה מיתוסף באחדותם של ישראל, בכך שעוד יהודי ילמד רמב"ם].

ואחדות זו – אומר הרבי – היא לכל אחד ואחד, שהרי לימוד הרמב"ם מיועד (כלשון הרמב"ם) "לקטן ולגדול" – הקטן יכול להבין את ההלכות שנכתבו בשפה פשוטה, והגדול יכול ללימוד להתעמק ולהתפלפל בלימוד זה.

לימוד התורה כולה

טעם נוסף שנתן הרבי לתקנה מבוסס על הנפסק בהלכות תלמוד-תורה לרבינו הזקן – "מ"ע של תלמוד תורה על כל אדם לעצמו ללימוד כל התורה שכתב ושבעל-פה כולה", ולכן קיום מצווה זו אינה יכולה להתבצע בלימוד השולחן-ערוך וכיו"ב, כי לימוד זה כולל בתוכו רק מצוות-עשה הנוגעות לימינו אנו, ואינו כולל את כל מצוות התורה. מה- שאין-כן ספר הרמב"ם כולל בתוכו את כל

שלושה מסלולים

אך כבר ב"חידות הכללית" לאורחים שהגיעו לשוהתקיימה ביום חמישי ליל כ"ה בניסן [נדפסה לאחראי-מכן כחלק משיחה "על-דבר לימוד הרמב"ם", שהוגעה על-ידי הרבי], הבהיר הרבי את כוונתו בחלוקת לימוד הרמב"ם:

כל אחד ואחד יסיים את לימוד הרמב"ם במשך השנה הקרובה עד ליום הולדתו של הרמב"ם (ביום י"ד ניסן), על-ידי שילמד ג' פרקים ליום. למי שאינם יכולים ללמוד ג' פרקים בכל יום, הציע הרבי ללמוד פרק אחד ליום, כך שסיימו את לימוד הרמב"ם במשך ג' שנים. לנשים והטף, שלימוד "ספר הי"ד" קשה עבורם, תיקן הרבי שילמדו ב"ספר המצוות" להרמב"ם את ההלכות המקבילות למסלול הלימוד של ג' פרקים ליום.

הרבי מעורב בפרטים

עוד לפני השבת הקרובה נערך בחופזה 'מורה שיעור' ללימוד הרמב"ם היום, וזמן לימוד השיעור הראשון נקבע ליום ז"ך בניסן, כאשר הרבי מלווה מקרוב את העריכה והחלוקה בכל פרטיה ממש (לדוגמה: חלוקת ההקדמה ומניין המצוות וההלכות, נעשו על-ידי הרבי בעצמו).

בעת ההתוועדות בשבת-קודש, הרחיב הרבי ודיבר בארוכה אודות הקדמתו הידועה של הרמב"ם, וזאת כהקדמה למסלולי הלימוד האמורים (כאמור) להתחיל בלימוד ההקדמה, כפי שפורט ב'מורה שיעור'.

"לחיות" עם השיעור היומי ברמב"ם!

עד כמה ייחס הרבי חשיבות ללימוד הרמב"ם היומי, יכולים אנו ללמוד מעט מדבריו בליל ב' דהג הסוכות ה'תשמ"ו ('התוועדות' ה'תשמ"ו כך א עמ' 207):

אשר על-פי תורת אדמו"ר הזקן הידועה ש"צריכים לחיות עם הזמן", היינו עם פרשת השבוע והיום, שיעור חומש היום, ומה מובן גם שצריכים "לחיות" עם השיעור היומי ברמב"ם, שכן, ספרו של הרמב"ם בא בהמשך לתורה שבכתב, כלשון הרמב"ם בהקדמתו לחיבור: "אדם קורא בתורה שבכתב תחילה ואחר-כך קורא בזה ויודע ממנו תורה שבעל-פה כולה.

התקנה מתקבלת ומתפשטת

מאז, במשך תקופה ארוכה החל הרבי מידי שבת בשבתו לדבר בהרחבה על-דבר תקנת לימוד הרמב"ם, כשהוא מסביר את טעם התקנה וסגולותיה. כמ"כ ביאר הרבי בכל שבת הלכה אחת (או יותר) מתוך השיעור היומי. כך גם נהג לעשות בהודמנויות שונות בימי חול (בהתוועדויות, ב"חידות" וכיו"ב). הרבי קישר את דבריו לשיעור היומי בהרמב"ם, ואף הוסיף וקבע (ליל ב' דהג הסוכות תשמ"ה; 'התוועדות' תשמ"ה כרך א עמ' 248):

מכיוון שנקבע המנהג – מנהג ישראל תורה הוא – ללמוד שיעור יומי בספר הרמב"ם, ג' פרקים בכל יום, כפי שהדבר הולך ומתפשט יותר ויותר, הרי בוודאי שעניין זה הוא בהשגחה פרטית, ובהכרח לומר שתוכן ההלכות שלומדים בכל יום יש להם קשר ושייכות ליום המסוים שבו נקבע ללמוד שיעור זה.

ואכן, תקנתו הגדולה של הרבי בדבר לימוד ספרו של הרמב"ם, באופן שמידי יום ביומו לומדים בו על-מנת לסיימו, התפשטה אט-אט בקרב כלל אחינו בית ישראל בכל מקום שהם ונתקבלה באהדה רבה, ושיעורי לימוד יומיים ברמב"ם נקבעו בבתי-כנסיות ובבתי-מדרשות.

טעמי התקנה - אחדות

את הסיבה ללימוד הרמב"ם, ובסדר כזה דווקא, ביאר הרבי בהרחבה, תוך ציון כמה טעמים:

הטעם הראשון נזכר בשיחת שבת-קודש פרשת קדושים תשד"מ ('התוועדות' תשד"מ כך ג עמ' 1595):

בארוכה בהתוועדות שלפני זה⁴³ – לכן, ירידה זו מהווה הכנה ונתינת כוח לעבודתם של ישראל בגלות מצרים. ולא עוד, אלא שמצינו בספר בראשית גם הכנה לעניין דמתן-תורה שלאחרי גלות מצרים (וכן השבטים), כולל עבודתם בארץ מצרים, עד לסיום וחזרתם ספר בראשית, ויישם בארון במצרים" – אזי נפעל העניין ד"חזק חזק ונתחזק", היינו, נתינת כוח וחזק (ובזה גופא – ג' פעמים, "בתלת זימני הווי

זוהי ההוראה ד"עשה כאן ארץ ישראל" – שתפקודו של יהודי להפוך גם את ה"כאן" (חוץ לארץ) לארץ-ישראל, שזהו עניין "לתת להם נחלת גויים"

– "ואת יהודה שלח לפניו גו' להורות לפניו גושנה", "לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה"⁴⁴.

עיקר העניין מה שקיימו האבות את כל התורה כולה עד שלא ניתנה – היה זה בהיותם בארץ-ישראל דווקא. וזהו החידוש ד"ואת יהודה שלח לפניו גו' להורות לפניו גשנה", "לתקן לו בית תלמוד כו" – שהעניין דלימוד התורה עד שלא ניתנה יהיה גם במצרים, ולכן, נעשה הדבר הכנה ונתינת כוח לכללות העניין דמתן-תורה לאחרי גלות מצרים.

ונמצא, שלאחרי שמסיימים את ספר בראשית, שבו נתבארו כל פרטי העבודה

חזקה"⁴⁵) להיכנס לאופן העבודה דספר שמות, עבודה במצב של גלות כו', אשר, על-ידי זה באים לתכלית העילוי. ויהי-רצון אשר בעמדנו בשבת פרשת ויחי, שבה מסיימים ספר בראשית, "ספר הישר", "מעשה אבות", ובמילא, ישנה נתינת כוח וחזוק ("חזק חזק ונתחזק") בכל הקשור לעבודה בזמן הגלות (כנ"ל בארוכה) – יודרו כל אחד ואחד להשלים את כל התלוי בו בנוגע לכללות מעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות. (קטעים מהתוועדות שבת-קודש פרשת ויחי ה'תשמ"ו; יתורת מנחם – התוועדות ה'תשמ"ו, כרך ב עמ' 298-307 – בלתי מוגה)

(43) שיחת ש"פ ויגש ה'תשמ"ו סכ"ג ואילך. (45) ב"מ קו, רע"ב. וש"נ. (44) ויגש מו, כה ובפרש"י.

'העולם' איננו 'בעל-הבית' על יהודי

איך אפשר לתבוע אמונה כשחושך הגלות שולט בעולם?

ישנם הטוענים, בשלמא בימים ההם, כאשר בני ישראל ראו ניסים גלויים, הנס דקריעת ים סוף, ושאר ניסים גלויים שראו בעיני בשר – האמינו בה' ובמשה עבדו; אבל כדורנו זה, שאין אנו רואים ניסים גלויים – כיצד יכולים לתבוע שיאמינו בה' ובמשה עבדו? – אילו היה רואה את הנס דקריעת ים סוף כמו עינינו – טוען הוא – בוודאי היה אף הוא מאמין בה' ובמשה עבדו!

ובמענה לזה – כאמור – שבימינו אלו אין צורך בניסים כדי לאמת את הרברים, אלא "ניתה ספר ונחזי"; יפתחו את ספרי דברי ימי ישראל ויראו מה אירע בסופם של עובדי העגל, עובדי הבעלים והעשתרות לאחר שנכנסו לארץ-ישראל, עובדי עגלי הזהב בימי ירבעם בן נבט, וכיוצא בזה בכל שאר הדורות, מה נשאר מהם בימינו אלה; ולאידך – מה היה עם אלו שהיו נאמנים "לנצח ישראל לא ישקר ולא יינחם", אלו שהיו נאמנים להקב"ה, תורתו – "תורה היא נצחית", ומצוותיה, עליהם נאמר "וחי בהם"...

אמנם, מצב הגלות הוא דבר בלתי רצוי, עד להפך מציאותם וטבעם של בני ישראל, כלשון חז"ל: "אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם", ועל-אחת-כמה-וכמה – "אביהם המלך", ופשיטא, שמצב כזה שולל רגש של שביעות-רצון, בנוסח: "שלום עלי נפשי", "שישו בני מעי" וכיוצא בזה; אבל ביחד עם זה, ביודענו ש"לא מרצוננו גלינו מארץ-ישראל ולא בכוחותינו אנו נשוב לארץ-ישראל, אבינו מלכנו הגלה אותנו כו' והוא יגאלנו על-ידי משיח צדקנו" (כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו), הרי כל זמן שנמצאים עדיין בגלות, מפני רצונו של הקב"ה – יש למלא את התפקיד והשליחות של הקב"ה, ולעשות זאת בתוקף המתאים, מתוך ידיעה שכל אחד ואחד מישראל הוא בנו של מלך מלכי המלכים הקב"ה – גם כאשר נמצא בגלות, אשר אפילו "עבד מלך מלך", ועל-אחת-כמה-וכמה – בן מלך.

(משיחת כי בטבת ה'תשמ"ה – י'תורת-מנחם – התוועדותי ה'תשמ"ה
כרך שני, עמ' 1046-1047 – בלתי מוגה)

הרמב"ם ולימוד ספר הי"ד

לרגל כ"ף בטבת, יום ההילולא של רבינו משה בן מימון, אנו מביאים בזה סקירה של תולדות תקנתו הקדושה של הרבי בדבר לימוד 'הרמב"ם היומי' □ רשימה ראשונה

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

הרמב"ם לשיעורים קבועים מדי יום, התבטא בין השאר:

זה כמה שנים שמחכה הנני אולי יתעוררו לעשות כן, בנוגע ללימוד הרמב"ם, עד שסוף-כל-סוף נתעוררו על זה באחת המדינות דאחינו הספרדים שחילקו את ספר הרמב"ם באופן שכל אחד ואחד לקח על עצמו חלק מסויים, כך שסיימו את הרמב"ם בסמיכות ליום הולדתו של הרמב"ם השתא.

ומעשה שהיה כך היה: התלמידים השלוחים לשיבת חב"ד במרוקו דנו בינם לבין עצמם, איזו מתנה להגיש לרבי לכבוד היום הבהיר י"א בניסן תשד"מ (שנת השמונים ואחת). לבסוף החליטו כי יחלקו את הספר "משנה תורה" על-מנת שילמדוהו ביניהם, ביודעם את חיבתו הגדולה של הרבי לרמב"ם.

באותה התוועדות הציע הרבי לראשונה כי יוזמה נאה זו תהפוך לנחלת הכלל, אלא שרצונו היה שהחלוקה תהיה באופן שונה מעט, כלומר, שהדבר לא יעשה על-פי חלוקה קבוצתית, אלא שכל אחד ואחד ילמד את ספר 'משנה תורה' כולו במשך השנה.

מיד לאחר החג נתפרסמה הבשורה על-דבר הצעתו (תקנתו) של הרבי בקשר ללימוד הרמב"ם, בקרב אחינו בית ישראל בכל רחבי תבל, אלא שכיוון שלא פורסם עדיין אופן לימוד מסויים – היה הלימוד ללא סדר, וכל אחד למד כפי שקבע לעצמו.

אחת מהנחות היסוד הפשוטות שהניח וקבע כ"ק אדמו"ר נשיא דורינו [ראה שיחת י"ט בכסלו תשל"ה – שיחות-קודש תשל"ה עמ' 179 ואילך; הדרך תשל"ה (מוגה) סעיף ב']. נוגעת לעניין לסדר לימוד הרמב"ם:

סדר ההלכות שברמב"ם... שמדוייק... ולכן גם צריך להיות סדר לימודן באופן זה: בראש ובראשונה – הלכות (הראשונות) המדברות ביימצאות ה"י" שהוא "יסוד (לכל) היסודות"; לאחר זה שאר "הלכות ייסודי התורה" ... ואחר כך – ההלכות שלאחריהם.

בנוסף לכך ציין הרבי במספר הזדמנויות (ראה בהערה להדרן שם – מס' 4):

דרכו של הרמב"ם לכתוב במקום אחד את דבריו כי סומך על מה שכתב כבר במקום אחר מקודם לזה, אבל לא על מה שיבוא לאחר מכן, ובמילא: אם ילמוד את ההלכות שברמב"ם בסדר שונה – הרי (במקומות אלו שהרמב"ם סמך על מה שכתב לפני זה) לא יידע פירוש הסתום!

"ומעשה רב" (מובא ב'ימי-מלך' כרך ב' עמ' 626) על-פי עדות של תלמיד בישיבה (בשנים תש"ח-תש"ט) שהבחין כי הרבי נוהג ללמוד (כמעט בכל ערב) רמב"ם על הסדר.

יוזמה מקומית הופכת לנחלת הכלל

כשהציע הרבי לראשונה (בהתוועדות אחרון-של-פסח תשד"מ – 'התוועדות' תשד"מ כרך ג' עמ' 1545) לחלק את ספר